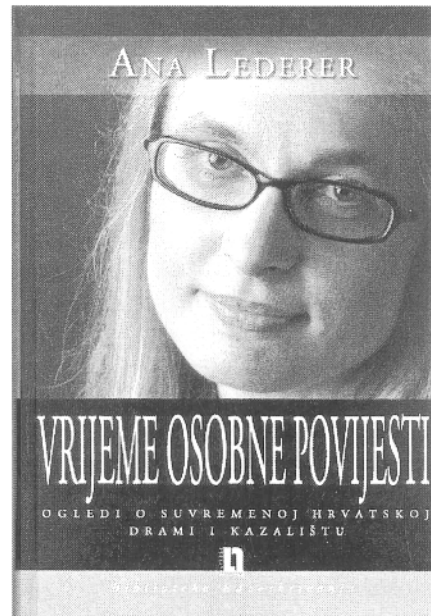

NIKOLA BATUŠIĆ

NA PUTU PREMA SINTEZI

Ana Lederer
Vrijeme osobne povijesti
Naklada Ljevak
Zagreb, 2004.

Ana Lederer, posve u skladu s brojnim dosadašnjim raspravama o periodizacijskim međašima nacionalne kazališne povijesti, s pravom drži da se u našem teatarskom novovjekovlju nova poglavlja začinjaju gotovo u pravilu s političkim uzmahom. Taj *aufakt*, neka nam bude dopušteno poslužiti se ovom prigodom i glazbenom terminologijom, možemo vrlo lako uočiti već od razdoblja tridesetih godina 19. stoljeća, dakle od pokušaja konstituiranja hrvatskoga profesionalnoga glumišta. Kako bismo još jače podcrtali legitimnost metodološkoga postupka i postavljanja periodizacijskih međaša Ane Lederer u pristupu najnovijoj nacionalnoj drami kao i onom kazalištu koje je ta drama potaknula, podsjetimo samo kako nakon prvih preporodnih teatarskih tendencija i njihova zamiranja u burnim političkim gibanjima oko 1848. apsolutizam svojom represijom bitno određuje koordinate našega teatarskog napretka između 1850. i 1860., kako razvitkom parlamentarnoga ži-

vota u Hrvata u jesen 1860. kazalište postaje nacionalnom institucijom, kako je nastanak nove države na ovim prostorima 1918. donio novu kazališnu legislativu, kako je Banovina 1939. pokrenula neke nove teatarske tijekove, a godine 1941., 1945. i 1952. svojim su jasnim političkim posljedicama bitno preusmjeravale kazališni život prema svojim osnovnim ideološkim predznacima.

Upravo stoga jer je svjesna političkoga bića kazališne umjetnosti – kako bi rekao Siegfried Melchinger, upravo zato jer poznaje bitne razvojne etape u našoj teatarskoj povijesti, Ana Lederer ne samo da smije već gotovo mora svoju sustavno i promišljeno pisanu zbirku studija, eseja i rasprava o najnovijoj hrvatskoj drami i kazalištu intonirati tako da početni akord bude sastavljen od političkih tonova. Stoga ona kazalište o kojemu piše i koje analizira na različitim razinama i u svim njegovim segmentima (na prvom su mjestu, daka-ko, dramatičar i njegov predložak predstavi, ali tu su i

redatelj i glumac i jezik kritike kao sastavni dio realizirane scenske umjetnine) drži i dijelom *svoje osobne povijesti*. To hrvatsko kazalište od početka 1990. moglo je i sigurno jest utjecalo na teatrološko-znanstvenu sudbinu autorice, ali je važnije da je ta autorica u *tom svom kazalištu* kroz desetak godina mogla kontinuirano otkrivati elemente naše i *svoje*, pa čak i osobne povijesti.

Zadaća koju si je Ana Lederer postavila nije bila laka. Povijest kazališta ne može se, pa makar bila riječ o samo jednom njezinu odsječku od trinaest ma kako važnih i bitnih godina, pisati bez uvida u historijski kontinuitet nacionalnih teatarskih kretanja. Ana Lederer utkala je u ovu knjigu nevičnu oku skrovite, ali pozornijem čitatelju jasno prepoznatljive rezultate svojih prethodnih teatroloških istraživanja, tako da se deset poglavlja njezine sinteze o najnovijim hrvatskim scenskim događanjima neopazice vežu za autoričina istraživanja našega teatra između dvaju ratova, a da je monografija o Titu Stroziju ponudila i u tematskom i u metodološkom smislu neka ishodišta *vremenu osobne povijesti* – neće biti nimalo sporno.

Ključna rasprava Ane Lederer u istraživanju bitnih pojava u razvitku najnovijega hrvatskoga glumišta – pokazuje se danas – bila je ona pod naslovom *Hrvatska drama i kazalište na kraju 20. stoljeća*. ("Umjetnost riječi", 3-4, 1999). U njoj Ana Lederer odlučno postavlja godinu 1990. kao međaš i čvrstu periodizacijsku granicu u recentnoj hrvatskoj dramskoj umjetnosti. Od te se, naime, godine presudno mijenja dotadanji temeljni dramski model, zamjenjuje se on postmodernističkim, pojavljuju se nove generacije dramskih pisaca okupljenih oko Teatra ITD i časopisa "Plima", na pozornici dominiraju teme iz nacionalne povijesti, a kazališni život posebice dinamiziraju nezavisne dramske produkcije. To su osnovna počela na kojima Ana Lederer gradi sve ostale izvode svoje knjige – u rasponu od realiziranoga repertoara do virtualne scenske slike onih tekstova koji su morali ostati na stranicama časopisa ili među koricama knjiga, ne vidjevši nikada lice svoje scenske fortune.

Premda se iz poglavlja ove knjige nedvojbeno može zaključiti kako je Ana Lederer vidjela većinu dramskih djela iz promatranoga razdoblja i u fizionomiji njihove scenske slike, ona, znajući da joj sudu treba i teatrološka potkrepa, dodaje knjizi iznimno obilan, pregledan

i nadasve pouzdan teatrografski materijal koji broji gotovo sedamdeset stranica ili trećinu edicije. Ta se grada sastoji od popisa izvedaba tekstova domaćih autora u profesionalnim hrvatskim kazalištima od 1. siječnja 1990. do 31. prosinca 2003. kao i od bibliografskih podataka o tiskanim hrvatskim dramama u knjigama i časopisima u istome razdoblju. Samo bi neupućeni čitatelj mogao prigovoriti opsežnosti ovoga prijeko potrebnoga *apendixa*. On, naime, *in toto* pokazuje bitno uporište na kome se gradilo najnovije hrvatsko glumište, a pokazuje i temeljna autoričina ishodišta na putu prema sintezi. Ovaj vrijedni dodatak bit će također sigurnim putovođom onima koji će, jednoga dana, koristeći, možda, i drugačije staze, htjeti razvidjeti genezu hrvatskoga glumišta devedesetih minuloga, i prvih godina našega stoljeća.

Važan dio knjige (u poglavlju *Zbilja i suvremena hrvatska drama*) je snažna autoričina konstatacija da se svršetkom stoljeća kod nas počinju razvijati postideološke strategije (intertekstualnost, dokumentarizam, nostalgična sjećanja), *da bi se na početku novog stoljeća potom pojavili različiti oblici revolta protiv zbilje u novom valu 'posttraumatske proze'*. (...) *lako u dramama najmlađih autora nema relacioniranja spram zbilje, a kamoli problematizacija društvene i socijalne naravi, do izražaja, nastavlja autorica, dolazi poslijeratno traumatično stanje – iza leđa polako ostaju frustracije prošlosti ili politikom, a sve očitije postaju frustracije svakodnevnice*.

Premda ova očita tematska zaokretnica u najnovijoj hrvatskoj drami ima svoj politički kontekst, a još više podtekst, on nije tako markantno izražen kao onaj početkom devedesetih. Možda će upravo u *frustraciji svakodnevnice* naših najmlađih dramatičara Ana Lederer pronaći početni signal za svoja buduća teatrološka istraživanja.

PREMIJERE
FESTIVALI
RAZGOVORI
MI U SVJETU
VOX
HISTRIONIS
AKTUALNOSTI
ANECDOTE
TEORIJA
NOVE KNJIGE
SJEĆANJA
DRAME